

A Magyar Köztársaság nevében!

A Pécsi Ítéltábla Pécsett, a 2010. évi március hó 5. napján megtartott nyilvános ülés alapján meghozta a következő

í t é l e t e t:

A harmadfokú bíróság az önkényuralmi jelkép használatának vétsége miatt a **vádlott** ellen indult büntetőügyben a Baranya Megyei Bíróság 3.Bf.121/2008/5. számú ítéletét megváltoztatja:

- a vádlott bűnös a Btk.269/B.§ (1) bekezdés b) pontjában meghatározott önkényuralmi jelkép használatának vétségében,
- ezért megrovásban részesíti;
- kötelezi, hogy fizessen meg az államnak 7.500 (hétezer-ötszáz) forint a harmadfokú eljárásban felmerült bűnügyi költséget.

I n d o k o l á s

A másodfokon eljáró Baranya Megyei Bíróság ítélete ellen - a Btk.269/B.§ (1) bekezdés b) pontjában meghatározott önkényuralmi jelkép használata vétségének a vádja alóli felmentés miatt, a büntetőjogi felelősség megállapítása végett - az ügyész jelentett be fellebbezést.

A Pécsi Fellebbviteli Főügyészség átiratában, illetve a nyilvános ülésen jelen lévő képviselője útján a fenti fellebbezést változatlan tartalommal fenntartotta, míg a védő - perbeszédében - a másodfokú bíróság ítéletének a helybenhagyására tett indítványt.

A harmadfokú bíróság a jogorvoslattel megtámadott határozatot - a Be.387.§ (1) bekezdése értelmében - az azt megelőző első- és másodfokú bírósági eljárással együtt bírálta felül, vizsgálva a perrendi szabályok megtartását, valamint a másodfokú ítélet megalapozottságát.

A vád tárgyává tett cselekmény ténybeli és jogi megítéléséhez szükséges bizonyítékok feltárása maradéktalanul megtörtént, anélkül, hogy az első-, illetve másodfokú bíróság az érdemi elbírálást akadályozó eljárási hibát vétett volna. A megállapított - egyébként fellebbezéssel nem támadott - tényállás felderített és hiánytalan, iratellenes megállapítást vagy téves ténybeli következtetést nem tartalmaz.

Következésképpen a másodfokú bíróság megalapozott tényállása - a Be.388.§ (1) bekezdése értelmében - irányadó volt a harmadfokú eljárásban is.

A Btk.269/B.§ (1) bekezdése szerint, aki horogkeresztet, SS-jelvényt, nyilaskeresztet, sarló-kalapácsot, ötágú vörös csillagot vagy ezeket ábrázoló jelképet terjeszt, nagy nyilvánosság előtt használ, vagy közszemlére tesz, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétséget követ el, és pénzbüntetéssel büntetendő. E cselekmény miatt - figyelemmel a Btk.269/B.§ (2) bekezdésére - nincs helye felelősségre vonásnak, ha a törvényi tényállás megvalósítására ismeretterjesztő, oktatási, tudományos, művészeti célból, vagy a történelem, illetve a jelenkor eseményeiről szóló tájékoztatás érdekében kerül sor.

Az államok hatályban lévő hivatalos jelképeire az említett rendelkezések nem vonatkoznak (Btk.269/B.§ (3) bekezdés).

Sajátossága a vizsgált törvényi szabályozásnak, hogy az önkényuralmi jelkép nagy nyilvánosság előtti használatát - amennyiben a (2) bekezdésben felsorolt büntethetőséget kizáró okok nem állnak fenn - minden további feltétel nélkül büntetendő cselekménynek minősíti, függetlenül az elkövetés további körülményeitől. Ez egyben azt is jelenti, hogy az önkényuralmi rendszerrel való egyetértés fentiek szerinti kifejezése - különbségtételt nem ismerő módon - büntetőjogi szankcióval, akár pénzbüntetés kiszabásának a lehetőségével fenyegetett.

A fenti rendelkezést - az 1993. évi szeptember hó 15. napján történő hatályba lépését követően - több kifogás is érte, köztük olyanok, amelyek e jogszabály alkotmányellenességének az utólagos vizsgálatához vezettek. A 14/2000. (V.12.) AB határozat azonban a Btk.269/B.§-a alkotmányellenességének a megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványokat elutasította, végső soron azzal a magyarázattal, hogy az önkényuralom idején sérelmet szenvedett emberek fenyegetettségének az elkerülése, s a köznyugalom védelme érdekében a véleménynyilvánítási szabadság büntetőjogi eszközökkel történő korlátozása

szükségesnek és - nem utolsó sorban - arányosnak mutatkozik. Annak egyidejű hangsúlyozásával, hogy e korlátozás háttérében a sajátos történelmi múlt, továbbá az ebből fakadó nyomós társadalmi szükséglet állhat.

Érveinek kifejtésekor az Alkotmánybíróság tekintettel volt a strasbourgi székhelyű Emberi Jogok Európai Bírósága (továbbiakban: Bíróság) által követett gyakorlatra is: a „Rekvényi kontra Magyarország” ügyhöz kapcsolódóan kiemelve azt, hogy a korlátozás megengedett céljának és szükségességének vizsgálatánál a Bíróság szem előtt tartja az egyes államok sajátos történelmi múltját és jelenét.

Ezt meghaladóan a 14/2000. (V.12.) AB határozat a Btk.269/B.§ (1) bekezdésének nemzetközi szerződésbe ütközésére vonatkozó indítványokat - mivel azok nem a jogosulttól származtak - visszautasította.

E jogi környezetben a Pesti Központi Kerületi Bíróság a 2004. évi március hó 11. napján V. A. budapesti lakost a Btk.269/B.§ (1) bekezdés b) pontjában meghatározott önkényuralmi jelkép használatának vétsége miatt próbára bocsátotta. A büntetőjogi felelősségre vonás és elmarasztalás alapja ez esetben - a jelen ügyhöz hasonlóan - az volt, hogy az említett személy, egy jogszerűen rendezett tüntetésen, bejegyzett politikai párt alelnökeként, öt centiméter átmérőjű, ötágú vörös csillagot viselt a kabátján. Egészen a helyszínt biztosító rendőrjárőr felszólításáig, amikor is a kitűzött jelvényt levetette.

A Fővárosi Bíróság - miután az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése tárgyában az Európai Közösségek Bírósága a hatáskörének a hiányát állapította meg - a 2005. évi november hó 16. napján helybenhagyta a fenti döntést.

Ezt követően V. A. kérelmet terjesztett elő az Emberi Jogok Európai Bíróságához, arra hivatkozva, hogy az ötágú vörös csillag viselése miatti büntetőjogi elmarasztalásával megsértették az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény (továbbiakban: Egyezmény) 10. Cikke alapján biztosított véleménynyilvánítás szabadságához fűződő jogát.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága a kérelmet elfogadhatónak nyilvánította, így azt - a hazai szabályozás sajátosságainak az előre bocsátása után, a 14/2000. (V. 12.) AB határozat normaszövegének az ismertetését követően - érdemben vizsgálta. Ennek során arra a következtetésre jutott, hogy a vörös csillag használatának a büntetőjogi tilalmazottsága túlságosan széles körű, leginkább azzal, hogy - különbségtételt nem ismerő módon - az Egyezmény 10. Cikkének a védelme alá eső tevékenységekre és eszmékre is kiterjed. Ezért a 2008. évi július hó 8. napján kihirdetett határozatában megállapította, hogy a büntetőjogi beavatkozással megsértették V. A. kérelmező véleménynyilvánítási szabadságát. (Ennek deklarálása - a Bíróság megítélése szerint - már önmagában alkalmas volt megfelelő és igazságos elégtétel nyújtására, ezért a kérelmező költségein és kiadásain túlmutató vagyoni igényét ugyanakkor elutasította.)

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának fenti ítélete az eljárás tárgyát képező ügyben, annak jelenlegi szakaszában, a Be. XV. Fejezete szerinti harmadfokú eljárásban, nem alkalmazható. A szóban forgó döntés a Btk.269/B.§-át nem helyezte, nem helyezhette hatályon kívül, az eltelt csaknem két év során erre, illetve a büntetőjogi szabályozás módosítására, vagy annak nemzetközi szerződésbe ütközésének a megállapítására nem került sor.

Ugyanakkor az Emberi Jogok Európai Bírósága határozatainak a büntetőeljárásban történő direkt (közvetlen) alkalmazására csak az eljárás jogerős befejezése után, a felülvizsgálati eljárásban nyílik lehetőség, és hangsúlyozottan csak abban az ügyben, amelyben a Bíróság a jogsértést megállapította. Ilyenkor nincs szükség arra, hogy előzetesen az Alkotmánybíróság a szóban forgó jogszabály nemzetközi szerződéssel ellentétességét megállapítsa, azt megsemmisítse, mivel a Bíróság végleges ítéletében nemzetközi szerződéssel ellentétesnek nyilvánított jogszabályt - függetlenül attól, hogy azt hatályon kívül helyezték-e vagy sem - a felülvizsgálat során alkalmazni nem lehet.

A Be.416.§ (1) bekezdés g) pontja értelmében a *jogerős ügydöntő határozat* ellen felülvizsgálatnak van helye, ha nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv megállapította, hogy az eljárás lefolytatása vagy a bíróság jogerős határozata megsértette a törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés valamely rendelkezését, feltéve, hogy a nemzetközi emberi jogi szerv joghatóságának a Magyar Köztársaság alávetette magát. Ez esetben - ahogyan azt a Be.423.§ (3) bekezdése tartalmazza - a felülvizsgálati indítványt a törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződéssel ellentétes jogszabály figyelmen kívül hagyásával, illetve a nemzetközi emberi jogi szerv döntésének alapulvételével kell elbírálni.

Ez a korábban már hivatkozott V. A. ügyében meg is történt; a Legfelsőbb Bíróság a 2009. évi március hó 10. napján kelt Bfv.I.1117/2008/6. számú ítéletével a terheltet az önkényuralmi jelkép használatának vétsége miatt emelt vád alól felmentette.

Mindez azonban nem változtat azon a tényen, hogy a jelen ügyet a hatályos magyar jog alapján kell elbírálni: még a strasbourgi ítélettel elbírált üggyel maradéktalanul megegyező tényállás esetén is a hatályos jogot kell alkalmazni. (Dr.Belegi József /szerk./: Büntető eljárásjog. Kommentár a gyakorlat számára 1109. oldal.)

A fenti ellentmondásokat a harmadfokú bíróság is észlelte, ezen belül azt, hogy a Btk.269/B.§ (1) bekezdés b) pontjában írt szabályozás - a jelenlegi formájában - nemzetközi szerződésbe ütközik. Ennek vizsgálata az 1989. évi XXXII. törvény (továbbiakban: Abtv.) 1.§ c) pontja értelmében az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozik.

Tovább bonyolította a helyzetet, hogy a szóban forgó jogszabály nemzetközi szerződésbe ütközésének vizsgálatára irányuló eljárás indítványozására a

harmadfokú bíróság nem volt jogosult; azt csak az Abtv.21.§ (3) bekezdésében taxatív módon felsorolt szervek, illetve személyek kezdeményezhetik. Így a) az Országgyűlés, annak állandó bizottsága vagy bármely országgyűlési képviselő, b) a köztársasági elnök, c) a Kormány vagy annak tagja, d) az Állami Számvevőszék elnöke, e) a Legfelsőbb Bíróság elnöke, és végül f) a legfőbb ügyész.

Ez okból a harmadfokú bíróság, a fentiekből származó kollízió elkerülése érdekében, a 2009. évi szeptember hó 29. napján kelt Bhar.II.232/2008/6. számú végzésével a vádlott ellen indult büntetőügyben az eljárást - a Be.392.§ (1) bekezdés a) pontja alapján - felfüggesztette, és az iratokat az alkotmánybírósági eljárás indítványozásának megfontolása céljából felterjesztette a Legfelsőbb Bíróság elnökéhez.

A Legfelsőbb Bíróság elnöke 2009.EI.II.E/B.1/21. számú átiratával azonban az iratokat - az alkotmánybírósági eljárás kezdeményezése nélkül - 2010. január 5-én visszaküldte.

A harmadfokú bíróság, miután az ügy megoldására eljárásjogi lehetőség nem kínálkozott, az anyagi jogi szempontokat vette vizsgálat alá; ezen belül is azt, hogy az elkövetés sajátosságaira tekintettel, valóban megalapozott következtetést lehetett-e levonni a cselekmény társadalomra veszélyességének a hiányára.

Elsőként a Büntető Törvénykönyv Általános Részét áttekintve, mindenekelőtt a jogos védelem és a végszükség zárja ki a társadalomra veszélyességet, de emellett az is, ha a törvényhozó valamely körülménynek a Különös Részben - a bűncselekmény törvényi tényállásának a megfogalmazása után - ilyen következményt tulajdonít. Így - éppen a jelen ügyre vonatkozathatóan - nem büntethető az önkényuralmi jelképek használata miatt az, aki a tilalmazott jelképek terjesztését, nagy nyilvánosság előtti használatát vagy közszemlére tételét ismeretterjesztő, oktatási, tudományos, művészeti célból, illetve a jelenkor eseményeiről szóló tájékoztatás végett valósítja meg (Btk.269/B.§ (2) bekezdés).

Ezen túlmenően - noha viszonylag ritkán és rendkívül szűk körben - elfogadott a fenti ok hiányában történő felmentés akkor is, ha az adott esetben a bűncselekmény Btk.10.§ (1) bekezdésében meghatározott fogalmi elemei közül a társadalomra veszélyesség, valamely konkrét, egyedi vonás miatt, nem állapítható meg.

A harmadfokú bíróság ismerete szerint a vizsgált köznyugalom elleni bűncselekményt érintően is született ilyen jellegű határozat.

A Legfelsőbb Bíróság a 2007. évi április hó 3. napján kelt Bfv.III.1037/2006/5. számú ítéletével - felülvizsgálati eljárás keretében - felmentette azokat a terhelteket, akik 2004. április 22-én, az Európai Unió Parlamenti választások idején, Budapest közterületein „Lehet nemet is mondani” feliratú, ötágú vörös csillagot és

horogkeresztet ábrázoló, mondanivalójában az uniós csatlakozás ellen felhívó plakátokat ragasztottak ki. Olyan képi megjelenítésben, amely az önkényuralmi rendszerekkel, hatalmi ideológiákkal való azonosulás helyett éppen azok elutasítását sugallta: a terheltek az említett szimbólumokhoz kapcsolódó eszméket elítélve akartak párhuzamot vonni az általuk ugyancsak nemkívánatosnak tartott Európai Unió politikai és gazdasági rendszerével. A Legfelsőbb Bíróság az adott gondolati környezetben és összefüggésben mindezt úgy ítélte meg, hogy az elkövetett cselekmény nem jelentett veszélyt a társadalomra.

Egy másik ügyben a terhelteknek azt rótták fel, hogy utcai elárúsító helyeken ötágú vörös csillag és sarló-kalapács motívumot ábrázoló ruházati termékeket, jelvényeket és emléktárgyakat tettek közszemlére, illetve árusítottak. A Fővárosi Ítéltábla azonban - a 14/2000. (V. 12.) AB határozatra is hivatkozva - a terheltek magatartásában a megvetett ideológiákkal való azonosulást nem látta tettenérhetőnek, csak azt, hogy a felsorolt ingóságokat érzelmi viszonyulás nélkül, pusztán kereskedelmi célzattal bocsátották áruba. Ezt pedig nem tekintette azonosnak az elkövetési magatartásként meghatározott terjesztéssel (Fővárosi Ítéltábla 3.Bhar.159/2008/7. szám).

Az ismertetett döntések közös sajátossága az önkényuralmi jelképpel való azonosulás hiányában foglalható össze, az első esetben hangsúlyosabban, míg az utóbbiban azzal, hogy az elkövető a tevékenységével kapcsolatba hozható jelképekkel szemben közömbösséget mutatott.

A jelen ügyben azonban éppen a fentiek ellenkezőjéről volt szó.

A vádlott az ötágú vörös csillagot politikai összefüggésben és a párttársával vállalt szolidaritásának jeléül használta, azért tehát, mert a jelképpel, annak ismert és a kívüllág felé közvetített jelentésével azonosult. Ezen belül nincs jelentősége a vádlott konkrét politikai hitvallásának: a törvényi tényállás mindenkre vonatkozóan és meggyőződéstől függetlenül tiltja az önkényuralmi jelképek használatát, köztük a kommunista diktatúrához kapcsolódó ötágú vörös csillagét is. Igaz ez a megállapítás annak ellenére, hogy a szóban forgó jelkép kettős jelentést hordoz, utalva a már hivatkozott totalitárius rendszerre, de egyben az emberek szélesebb rétegének a felemelkedését célul kitűző munkásmozgalomra is.

A törvényhozó mindezek ismeretében nyilvánította e jelkép használatát büntetőjogilag tilalmazottnak, mivel az tartalma szerint a bolsevik népiértő és erőszakkal kizárólagosságra törekvő ideológiával való azonosulást, illetve annak propagálását is kifejezheti. (Az Emberi Jogok Európai Bírósága ezt róta fel a hatályos magyar szabályozás hibájául, végső soron azt, hogy különbségtételt nem ismerő módon, túlságosan széles körben tilt, akár olyan tevékenységekre és eszmékre is kiterjedően, amelyek az Egyezmény 10. Cikkének a védelme alá esnek.)

A harmadfokú bíróság megítélése szerint a büntethetőséget kizáró ok határai ennél tovább - a törvényesség sérelme nélkül - nem bővíthetők. Ezért nincs jelentősége annak, hogy az elkövető az egyébként többértelmű jelképet - ide nem értve a Btk.269/B.§ (2) bekezdésében említett eseteket, s a fentebb ismertetett határozatok elvi megállapításait - milyen célból terjeszti, használja, vagy teszi közszemlére. Ezek vizsgálatának a megkövetelése, az elkövető belső meggyőződésének a tisztázása ugyanis már a jelképek önkényes, bárki által és bármilyen célból történő parttalan használatát eredményezné.

A cselekmény társadalomra veszélyességének a kérdését nem az elkövető szubjektív élményvilága felől kell megközelíteni. Döntő fontossága annak van, hogy a törvényhozó szerint a múltban sérelmet elszenvedett emberekben és azok különféle közösségeiben a tilalmazott jelképek pusztá használata fenyegetettség-érzést, konkrét tapasztalatokon nyugvó félelmet ébreszthet, ha az elkövető és a jelkép közötti azonosulás adott. Az észlelők körében ugyanis ez utóbbi eset már a totalitárius ideológiákhoz kapcsolódó embertelenségek megismétlődésének a félelmét keltheti fel.

A harmadfokú bíróság álláspontja szerint is léteznek olyan élethelyzetek, amikor a közvélemény egy része a jogalkotó által büntetendőnek nyilvánított magatartásokat etikailag elfogadhatónak tartja. A jogi szabályozás bírálata azonban senki részéről nem terjedhet addig, hogy a jogkövető magatartását feladja, a hatályban lévő törvények betartása kivétel nélkül kötelező mindenki számára, legfeljebb törvényes úton kezdeményezhető annak megváltoztatása, ha valóban nem felel meg a társadalmi elvárásoknak. Egy emberi magatartás társadalomra veszélyességét vagy annak hiányát a közvélemény nem ítélni meg, ahogyan a jogalkalmazónak sem feladata a jogi normák felülvizsgálata, mert erre lehetősége sincs, ez a jogbiztonság összeomlásához, nemkívánatos önkényeskedésekhez vezetne (BH 1994/471. számú eseti döntés indokolása).

A harmadfokú bíróság ilyen okokból nem értett egyet a másodfokú bíróság 3. oldal 5. és 6. bekezdéseiben kifejtett érveivel. A cselekmény társadalomra veszélyességét semmilyen mértékben nem érintette az a körülmény, hogy az elkövetésre a munkásmozgalom nemzetközi ünnepén, s egyben az Európai Unióhoz történő csatlakozás napján került sor. Ahogyan az sem, hogy a jelvény viselése ellen akkor senki sem tiltakozott; nem merült fel adat arra vonatkozóan, hogy az a felvonuláson résztvevőkből félelmet, illetve megbotránkozást váltott ki.

E bűncselekmény ismérveinek az összessége ún. magatartási (immateriális) törvényi tényállás formájában került megfogalmazásra. Ez egyben azt is jelenti, hogy a büntetendőnek nyilvánított elkövetési magatartás tanúsításával (terjesztéssel, nagy nyilvánosság előtti használattal, illetve közszemlére tétellel) a bűncselekmény megvalósul, ahhoz további feltétel, vagy meghatározott eredmény már nem szükséges. Az semmiképp, hogy az észlelők körében ténylegesen riadalom vagy félelem keletkezzék.

A vádlott az ötágú vörös csillagot - nyilvánvalóan politikai indíttatásból - a nyílt utcán, sokak által látogatott rendezvényen viselte, azon időtartam alatt is, amikor a helyi televízió riportere vele interjút készített. Olyan körülmények között tehát, amikor reális lehetősége volt annak, hogy a zakójának hajtókájára tűzött önkényuralmi jelképet nagyobb vagy előre meg nem határozható számú személy észlelheti.

Ez utóbbiak számára ugyanakkor semmilyen formában nem nyílt lehetőség annak eldöntésére, hogy a vádlott milyen megfontolásból - szolidaritásból, a munkásmozgalom iránti elkötelezettségből, avagy a múltbeli eszmékhez való ragaszkodása jeléül - döntött a kitűző nagy nyilvánosság előtti viselése mellett. Ezt senki nem mérlegelhetette, a külső szemlélők számára pusztán az volt egyértelmű, hogy a jelképpel a viselője azonosult.

Mindez pedig azokban is tudatosodott, akik az ötágú vörös csillagban elsődlegesen a totalitárius hatalom megvetett szimbólumát látták: a feljelentés megtétele, a büntetőeljárás kezdeményezése éppen erre utalt. Ebből a szempontból semmiféle jelentősége nincs annak, hogy a vádlottal készített riportot a körzeti televízió nem élő adásban, hanem felvételtől közvetítette, ez a cselekmény társadalomra veszélyességével nem hozható kapcsolatba.

A vizsgált törvényi tényállás minden eleme tehát megvalósult, s a fentebb kifejtettek szerint a társadalomra veszélyesség hiányáról sem lehetett szó.

Következésképpen az ezt sérelmező fellebbezés megalapozottnak bizonyult.

Ezért a harmadfokú bíróság - a Be.398.§ (1) bekezdése alapján - a másodfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, és a vádlottat bűnösnek mondta ki a Btk.269/B.§ (1) bekezdés b) pontjában meghatározott önkényuralmi jelkép használatának vétségében.

E cselekmény azonban - az eltelt időre is figyelemmel - oly csekély fokban veszélyes a társadalomra, hogy a törvény szerint alkalmazható legkisebb büntetés kiszabása, vagy más intézkedés alkalmazása szükségtelennek mutatkozott. Emiatt a harmadfokú bíróság a vádlottat a Btk.71.§ (1) bekezdését alkalmazva, megrovásban részesítette.

Az eljárás során felmerült bűnügyi költséget - figyelemmel a Be.385.§-ára - a Be.381.§ (1) bekezdése értelmében a vádlott köteles viselni.

P é c s, 2010. március 5.

Dr.Krémer László s.k. a tanács elnöke, Dr.Túri Tamás s.k. előadó bíró, Dr.Halász Etelka s.k. bíró

A Baranya Megyei Bíróság 3.Bf.121/2008/5. számú ítélete a Pécsi Ítéltábla Bhar.II.2/2010/4. számú ítélete folytán - az abban írt változtatásokkal - a 2010. évi március hó 5. napján jogerőre emelkedett és végrehajthatóvá vált.

.Krémer László s.k.
a tanács elnöke